

πολιτισμός

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ*

Αναδιφώντας το χθες 84

Μια εκδρομή γνωριμίας με την ιστορία και τη φύση

Σήμερα οι «Αναδιφσεις» δεν έχουν τη συνηθισμένη μορφή, των ιστορικών αναφορών, που αισθητοποιούνται με εικονιστικό υλικό, αλλά εκδρομική! Μιας εκδρομής στη φύση και στην ιστορία της Ηπείρου, της Κέρκυρας και της Νότιας Αλβανίας, στην οποία συμμετείχε ο συντάκτης τους. Οργανώθηκε από το Β' Κέντρο Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων και πραγματοποιήθηκε με επιτυχία στα τέλη του περασμένου Σεπτεμβρίου. Όπως θα δουν στη συνέχεια οι αναγνώστες, οι εκδρομές των ΚΑΠΗ είναι πρότυπες στο είδος τους και απολύτως μορφωτικές, πέραν του ψυχαγωγικού χαρακτήρα τους.

Σ' αυτές προσφέρουν τις υπηρεσίες τους εξαιρετικοί ξεναγοί, ενώ το έργο τους συμπληρώνει συχνά ένας απίστευτος σε γνώσεις οδηγός λεωφορείου. Έχω ακολουθήσει στο παρελθόν και άλλες εκδρομές των ΚΑΠΗ, στη Λίμνη Πλαστήρα με την κοινωνική λειτουργό **Αγάπη Μαμαλάκη** και στη Θράκη με την κοινωνική λειτουργό **Κατερίνα Κατσιμάνη**. Καθώς και οι δυο τους γίνονται μεγαλύτερες και σοφότερες, οι εκδρομές που διοργανώνουν τα τελευταία χρόνια είναι όλο και πιο πολιτιστικές. Οι αναγνώστες θα το διαπιστώσουν στη συνέχεια, διαβάζοντας κάποιες από τις δραστηριότητες που διοργανώνουν.

Η εφετινή εκδρομή περιλάμβανε στάση και ξενάγηση στον Κήπο Ηρώων του Μεσολογγίου. Εκεί πήραμε από τον επιμελητή ξεναγό πλήθος πληροφοριών για την ιστορία του τόπου και για την πολιορκία του την περίοδο 1825-1826. Ο Κήπος είναι μια έκταση δεκαεσσάρων στρεμμάτων, στην οποία κατά την διάρκεια της μάχης για ανεξαρτησία αγωνίστηκαν και θάφτηκαν οι μαχητές της φρουράς της ιστορικής πόλης. Σήμερα σ' αυτόν βρίσκονται 69 μνημεία Ελλήνων και Φιλελλήνων, καθώς και πάμπολλοι σταυροί πεσόντων Μεσολογγιτών.

Ακόμα περισσότερες πληροφορίες πήραμε στη συνέχεια στο Μουσείο Ιστορίας και τέχνης του Δήμου Μεσολογγίου, που περιλαμβάνει πίνακες, αυθεντικούς και αντίγραφα, από σκηνές της Εξόδου του Μεσολογγίου, προσωπογραφίες φιλελλήνων και Ελλήνων οπλαρχηγών, αυθεντικές γκραβούρες, όπλα του 1826, νομίσματα και μετάλλια, γύψινες προτομές από τους πέντε Μεσολογγίτες πρωθυπουργούς και αντικείμενα και χειρόγραφα του **Λόρδου Βύρωνα**.

Η εκδρομή συνεχίστηκε στην Κέρκυρα, όπου την επόμενη μέρα επισκεφθήκαμε το Μον Ρερος. Πρόκειται για ένα επιβλητικό νεοκλασικό παλάτι, στο κέντρο ενός κτήματος 285 στρεμμάτων, που χτίστηκε ως θερινή κατοικία του Άγγλου Αρμοστή **Frederic Adam**, για χάρη της Κερκυραίας **Νίνας Παλαιανοπού**. Οικοδομήθηκε το 1831 σε σχέδια του αρχιτέκτονα **Ιωάννη Χρον**. Μετά την ένωση των Ιονίων Νήσων με την Ελλάδα παραχωρήθηκε στον βασιλιά **Γεώργιο τον Α'** και από το 1995 πέρασε στα χέρια του ελληνικού κράτους.

Ακολούθησε ξενάγηση στο «Αχιλλέιον», μια από τις γνωστότερες βασιλικές επαύλεις της Ευρώπης και μάλλον το σημαντικότερο αρχιτεκτόνημα της Κέρκυρας. Σχεδιάστηκε από Ιταλούς αρχιτέκτονες σε πομπησιανό ρυθμό και οικοδομήθηκε το 1890 με δαπάνη της αυτοκράτειρας **Ελισάβετ** της Αυστρίας. Αφιερώθηκε στον Αχιλλέα και εμπλουτίστηκε με αγάλματα από την αρχαία ελληνική μυθολογία. Η ιστορία της επαύλης, των έργων τέχνης και των κήπων της, θα μπορούσαν να γεμίσουν πολλά βιβλία.

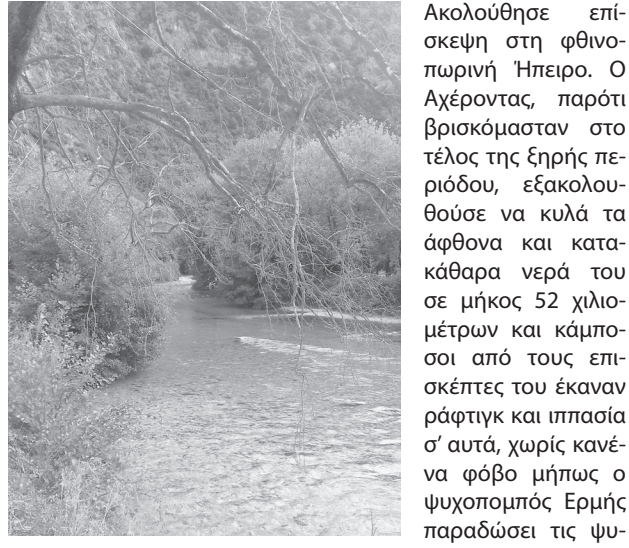
Ακολούθησε (προαιρετική) επίσκεψη στο ένα από τα δύο κάστρα της Κέρκυρας, το Παλιό (Fortezza Vecchia). Είναι χτισμένο πάνω σε μια χερσόνησο, με δυο χαρακτηριστικούς λόφους, που φαίνεται να έδωσαν το όνομά τους στο νησί (Κορυφαί, Κογρηφαί). Πρωτοχτίστηκε τον 6^ο μ.Χ. αιώνα, αλλά αυτό που βλέπουμε σήμερα ανάγεται στην ύστερη Βενετοκρατία. Ήταν ένα κάστρο απρόβλητο, αφού μάλιστα η τάφρος του, επικοινωνώντας με τη θάλασσα, το μετέτρεπε σε νησί.

Δεν έχουμε ασφαλώς μόνο οι Ρεθεμνιώτες τη σπιανάδα μας, τον ακάλυπτο δηλαδή χώρο μπροστά στη Φορτέτζα, που σήμερα έχουμε μετατρέψει σε χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων. Πολύ μεγαλύτερη, εντυπωσιακότερη και γνωστότερη είναι η Σπιανάδα της Κέρκυρας, έκτασης 84 στρεμμάτων, που έχει μετατραπεί στη μεγαλύτερη σήμερα πλατεία της Ελλάδας. Και δεν έχει μόνο η Βενετία και το Βένετο Liston, στενόμακρο δηλαδή χώρο περιπάτου. Και η Κέρκυρα έχει το δικό της, μια χαρακτηριστική δηλαδή τοξοστοιχία, που οικοδομήθηκε μόλις στην πρώτη δεκαετία του 19^{ου} αιώνα.

Η εκδρομή περιλάμβανε περπάτημα και επίσκεψη στο μοναστήρι της Παναγίας Παλαιοκαστρίτσας, που ιδρύθηκε το 1225, μολονότι το κτίσμα που σήμερα βλέπει ο επισκέπτης είναι μεταγενέστερο. Τα πρώτα του κτίσματα ήταν μέρος παλιότερης οχύρωσης κάστρου, από όπου και το όνομά της. Το μοναστήρι καταστράφηκε από τους Γενοβέζους το 1403, ξανακτίστηκε το 1469 και καταστράφηκε και πάλι το 1537 από τα οθωμανικά στρατεύματα. Το 1572 ανοικοδομήθηκε και διατηρείται έως σήμερα με αρκετές προσθήκες και επισκευές.

ντα, για να καταλήξουν στο βασιλείο του Άδη. Πράγμα που δεν φοβηθήκαμε ούτε οι εμείς, βαδίζοντας προς τις πηγές του!

Μέσα στην φθινοπωρινή ομορφιά του τοπίου, μοναδικό μελανό σημείο ήταν η προειδοποίηση των επιγραφών ότι στα πλατάνια επιπολάζει ο μύκητας *Ceratocystis fimbriata*, που προκαλεί για το καταστρεπτικό για τα παρόχθια δάση πλατάνων **μεταχρωματικό έλκος**. Θα πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί στην Κρήτη και ως προς αυτό τον κίνδυνο, για να μην προκαλέσουμε ό,τι προκαλέσαμε στους φοίνικες, με τον «ρυγχοφόρο των φοινικοειδών» που φέραμε στο νησί, αγοράζοντας αιγυπτιακούς φοίνικες για τα ολυμπιακά έργα του 2004.

Η επίσκεψη στα Γιάννενα, τα «πρώτα στ' άρματα, τα γρόσια και τα γράμματα», περιλάμβανε ξενάγηση στο Κάστρο τους, τόσο το εξωτερικό όσο και το εσωτερικό. Περιλάμβανε επίσης ξενάγηση στο Δημοτικό Εθνογραφικό Μουσείο, ένα από τα διαπολιτισμικότερα στη χώρα μας, με τους τρεις τομείς του, τον μουσουλμανικό, τον χριστιανικό και τον εβραϊκό. Στεγάζεται στο τζαμί του Αολάν πασά του 17ου αιώνα, με τον πολύ χαρακτηριστικό για την εικόνα της λίμνης μιναρέ του.

Καμάρι της πόλης είναι το πρόσφατα ολοκληρωμένο Μουσείο Αργυροχρυσοχοΐας. Πραγματεύεται την τεχνολογία της αργυροχοΐας κατά την προβιομηχανική περίοδο, αλλά ταυτόχρονα και την ιστορία της στην περιοχή της Ηπείρου. Χρονικά αναφέρεται στη μεταβυζαντινή περίοδο, από τον 15ο αιώνα και εξής, χωρίς ωστόσο να λείπουν και αναφορές στο απώτερο παρελθόν. Όπως και τα άλλα Μουσεία της Τράπεζας Πειραιώς, αποτελεί στολίδι για την πόλη που το φιλοξενεί.

Από την ηπειρώτικη περιήγηση δεν θα μπορούσε να λείπει η ιστορική Παραμυθιά, με την Παναγία την Παραμυθιά (Παρηγορήτισσα) στο κέντρο της. Πρόκειται για μια κωμόπολη με έντονα βυζαντινά στοιχεία. Εδώ μας υποδέχτηκε, με χορούς και εδέσματα, το τοπικό Κέντρο Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων. Να σημειώσουμε ότι την προηγούμενη ημέρα οι κάτοικοι τιμούσαν τη μνήμη των 49 προκρίτων τους, που εκτελέστηκαν κατά τη Γερμανοκατοχή.

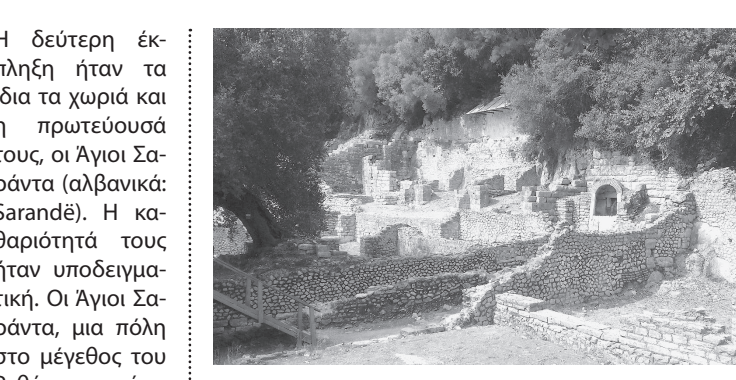
Η επίσκεψη στο θρωλικό Γεφύρι της Άρτας ήταν αναμενόμενη, όχι όμως και σ' ένα από τα πάμπολλα βυζαντινά μνημεία της Άρτας, τον Άγιο Βασίλειο στη Γέφυρα. Ήταν ένας ναός «χαμένος» για πολλούς αιώνες, όπως ήταν χωμένος στο έδαφος από τις προσχώσεις που προκάλεσαν οι πλημμύρες του ποταμού Άραχθου. Αποκαλύφθηκε το 1969 από τον καθηγητή **Π. Βοκοτόπουλο**, και είναι ένα από τα αρχαιότερα δείγματα του είδους, του δεύτερου μισού του 9^{ου} αιώνα.

Εκπληξη για όλους μας υπήρξε η επίσκεψη στη Νότια Αλβανία, στην περιοχή των χωριών της ελληνικής μειονότητας. Η ξεναγός μας ήταν παιδί της μειονότητας και μας εξήγησε το καθεστώς των κατοίκων των 99 χωριών που αναγνωρίζονται από το αλβανικό κράτος ως «Ελληνική Εθνική Μειονότητα της Αλβανίας». Για όσους είχαν επισκεφθεί την αντίστοιχη μειονότητα της Θράκης, που το ελληνικό κράτος δεν αναγνωρίζει και σαν εθνική, η σύγκριση ήταν αναπόφευκτη...

σήμερα καθαρά τουριστική, με επισκέπτες, πέραν των Αλβανών και των Ελλήνων, από τη βόρεια Ευρώπη. Είναι αγαπητή στα κρουαζιερόπλοια, αλλά δυστυχώς αναπτύσσεται στα πρότυπα του «κλασικού» τουρισμού, χωρίς να υποψιάζεται ότι η αλόγιστη κατασκευαστική δραστηριότητα υπονομεύει τις μελλοντικές τουριστικές προοπτικές της.

Η δεύτερη έκπληξη ήταν τα ίδια τα χωριά και η πρωτεύουσά τους, οι Άγιοι Σαράντα (αλβανικά: Sarandë). Η καθαριότητά τους ήταν υποδειγματική. Οι Άγιοι Σαράντα, μια πόλη στο μέγεθος του Ρεθύμνου, είναι και τον ύστερο Μεσαίωνα. Η διατήρησή της είναι υποδειγματική, όπως και εκείνη της χλωρίδας της περιοχής, με καταποτιστικές επιγραφές στα χαρακτηριστικότερα από τα δέντρα. Η είσοδός μας ήταν δωρεάν, εφόσον την τελευταία μέρα κάθε μήνα η είσοδος στα μουσεία και στους αρχαιολογικούς χώρους της Αλβανίας είναι ελεύθερη.

Η τρίτη έκπληξη ήταν ο αρχαιολογικός χώρος του Βουθρωτού (Butrinti), που αποτελεί Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Unesco. Πρόκειται για μια αρχαιοελληνική και αργότερα ρωμαϊκή πόλη, που κατοικήθηκε μέχρι και τον ύστερο Μεσαίωνα. Η διατήρησή της είναι υποδειγματική, όπως και εκείνη της χλωρίδας της περιοχής, με καταποτιστικές επιγραφές στα χαρακτηριστικότερα από τα δέντρα. Η είσοδός μας ήταν δωρεάν, εφόσον την τελευταία μέρα κάθε μήνα η είσοδος στα μουσεία και στους αρχαιολογικούς χώρους της Αλβανίας είναι ελεύθερη.

Το έχω γράψει και άλλοτε: **τα ΚΑΠΗ του Ρεθύμνου παράγουν πολιτισμό**. Αν και τα περισσότερα από τα μέλη τους δεν έχουν προχωρήσει στις σπουδές τους, οι εκδρομές τους, εντός και εκτός Κρήτης, διακρίνονται για τους ιστορικούς τόπους που περιλαμβάνουν, αλλά και τους αρχαιολογικούς, τα εθνικά πάρκα, τα δάση, τα σπήλαια, τα ποτάμια και τα περιβαλλοντικά κέντρα. Αυτό δεν το γράφω τώρα, που με πήραν τα χρόνια, αλλά από το 1996 που συνεργάζομαι μαζί τους. Τους εύχομαι λοιπόν, στα μέλη και στο προσωπικό, να έχουν πάντα τη δύναμη να μας μορφώνουν, κοινωνικά και ιστορικά!

* Ο Χάρης Στρατιδάκης είναι Δρ Παιδαγωγικής-ιστορικός ερευνητής-συγγραφέας stharis@yahoo.gr, 2831055031